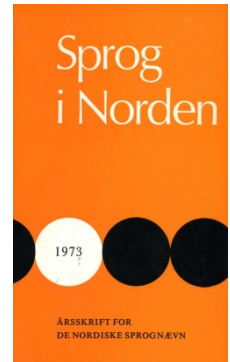

Sprog i Norden

Titel: Samarbeid om reformer i lovspråket
Forfatter: Alf Hellevik
Kilde: Sprog i Norden, 1973, s. 51-54
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Samarbeid om reformer i lovspråket

Av Alf Hellevik

Når vi frå norsk side føreslo å ta opp emnet "Språknemndene og lovspråket/administrasjonsspråket" på dette nordiske språkmøtet, så var hovudgrunnen den at vi her har å gjere med eit språkområde der nemndene skulle kunne gjere ein nyttig innsats ved å gå inn i eit samarbeid med juristar og andre sakkunnige i sentraladministrasjonen, og der altså språknemndene kan hjelpe til med *språkleg* sakkunnskap.

Når vi vidare i første rekke tok sikte på ein dansk og ein svensk innleiar, har dette samanheng med at både den danske og den svenske nemnda synest ha oppnådd eit fruktbart samarbeid med styremaktene om lovspråket, og at begge partar synest vere klar over verdien av eit slikt samarbeid.

På det nordiske språknemndmøtet i 1967 vart det gjort greie for det samarbeidet som den danske og den svenske nemnda hadde innleidd med statsmaktene om lovspråket, og dei norske representantane på møtet tok til orde for å få i stand eit liknande samarbeid om norsk lovspråk. Norsk språknemnd vende seg så til Kyrkje- og undervisningsdepartementet, som igjen la saka fram for Justisdepartementet. Dette departementet sa seg einig i at det kunne vere nyttig å konsultere Språknemnda i språkspørsmål av prinsipiell og allmenn art, og for så vidt også i utforminga av dei enkelte lovtekstene. Men Justisdepartementet peika òg på ei rekke praktiske og tekniske vanskar for eit slikt samarbeid, som eg ikkje skal gå nærmare inn på her. Konklusjonen var i alle fall at det ikkje burde innførast noko formell plikt til å legge lovtekster fram for Norsk språknemnd. Justisdepartementet viste til at heller ikkje noko anna nordisk land hadde innført ei slik formell plikt til å få lovutkast granska av den nasjonale nemnda.

Departementet meinte derfor at ein her måtte gå stegvis fram, og overlate det til dei enkelte departement og lovkomitear å avgjere om dei ville legge spørsmål av språkleg art fram for Norsk språknemnd. Når ein så hadde fått meir røynsle på området, kunne ein komme tilbake til spørsmålet om å få ei språkleg gjennomgåing av lovtekster inn i fastare former.

Etter dette har det ikkje hendt så mykje i denne saka. Nemnast bør det kanskje i denne samanhengen at departementet i samband med behandlinga av Vogtkomiteens innstilling gjorde framlegg om at det skulle opprettast ei stilling som språkkonsulent i statstenesta. Norsk språknemnd føreslo ei dublering av ei slik stilling, så det kunne tilsettast ein språkkonsulent for kvart av dei to måla. Nemnda la vekt på at det burde vere nært samarbeid mellom desse konsulentane og sekretariatet i språknemnda/språkrådet. Ingen av desse stillingane er hittil oppretta.

Som ein ser har vi mindre av konkrete innsatsar å vise til på dette området i seinare år enn den danske og den svenske nemnda. Men vi vonar jo at vi snart må komme ut av dødvatnet. I vårt land skulle vi også ha særskilde grunnar til å ta opp arbeidet med lovspråk og departementspråk i det heile, som med vår språkhistorie vel i høgre grad enn i grannespråka har blitt hangande etter i den allmenne språkutviklinga.

Dette er nok mange norske juristar fullt klar over, og det er også både av enkelte juristar og av lovkomitear gjort mykje for å forenkle og fornorske lovspråket. Det gjeld begge språk. Fremste namnet her er professor Nikolaus Gjelsvik. Han førte over ei mengd lover til nynorsk, og han gav også ut to leseverdige bøker der han gjer greie for sitt arbeid med det nynorske lovspråket, og dei røynsler han gjorde i dette arbeidet. Dei to bøkene er "Juridisk ordliste" frå 1929, og "Von og veg" frå 1938. Den siste boka har til undertittel "Norsk målføring. Norsk eller latinsk stilgrunnlag", og denne undertittelen gir det som må kallast Gjelsviks hovudsynspunkt på reformer i lovspråket, nemleg hans påvising av ulempene ved det nedervde latinske stilgrunnlaget som vi hadde fått over tysk-dansk lovspråk og kansellistil. Gjelsvik hevda også klarare enn nokon før han at det var uråd å nå fram til ei full-

god omsetting utan at ein kom bort frå eldre tidens ord-for-ord omsetting og over til ei meiningsomsetting. Han hevda derfor med ein viss rett at ei omarbeiding av ei eldre lovtekst til eit moderne naturleg bokmål ville krevje om lag det same arbeid som ei overføring til nynorsk. Gjelsviks innsats med nynorsk lovspråk har derfor også hatt stor verdi for nyare lovtekster på bokmål. La meg her sitere kva den framståande juristen Ragnar Knoph skreiv i Norsk biografisk leksikon om Gjelsviks lovomsettingar:

“G.s arbeide med disse oversættelser vurderes like høit av jurister som av sprogfolk. Med rette har det været fremhævet at det ikke er nogen vanlig omsætning av lovene til nyt maal som her er levert, men en omtænkning av disse i landsmaalets sprogdragt, men under streng hensyntagen til lovtekstens oprindelige indhold. Det arbeide G. paa denne maate utførte har ikke bare hat betydning for landsmaalet, som gjennem hans behandling har vundet i smidighet og fasthet, men har ogsaa øvet gavnlige indflydelse paa riksmaalets lovstil og paa norsk juridisk stil i det hele. G. viste vei til likefrem, kort og naturlig uttrykksmaate, hvor man før hadde uttrykt sig mere i “kancellistilens” vendinger. Et talende vidnesbyrd herom er den omredaktion som domstolsloven og loven om rettergangsmaaten for tvistemaal blev gjenstand for i sin riksmaalsform, efterat G. hadde oversat de kongelige propositioner til landsmaal.”

Professor Knoph har sjølv gjort ein innsats for ein naturlegare juridisk stil på bokmål, ikkje minst gjennom si “Over-sikt over Norges rett”, som forresten avløyste Gjelsviks “Inn-leiding til rettsstudiet” som lærebok for studentane.

At det her i stor monn dreiar seg om språklege problem av generell art, ser ein også av at det for ein stor del er dei same spørsmål som går igjen i dei danske og svenske drøf-tingane og rettleiingsskriftene om lovspråket. Derfor er det lærerikt for oss nordmenn å studere desse skriftene, og eg skulle også tru at danskar og svenskar med utbyte kunne studere Gjelsviks “Von og veg”. (Eg ser da bort frå dei av-snitte der Gjelsvik i bitande ordelag hevdar ymse særmeiningar om norsk språkpolitikk og forsvarspolitikk.)

At problema i så stor monn er felles, skulle da også danne eit bra grunnlag for eit nyttig samarbeid mellom nemndene på dette området. Spesielt kunne eg tenke meg at det ville vere verdifullt med parallelle undersøkingar av kor leselege og forståelege ymse lovtekster er for folk flest. Dette kommunikasjonssynspunktet er særskilt viktig når det gjeld lovtekster av interesse for den vanlege mann, t.d. lover og forskrifter som gjeld skattespørsmål, trygdeordningar og liknande. Styremaktene legg alt større vekt på å informere medborgarane, men det er vel fare for at ein god del informasjon ikkje når fram på grunn av den språklege utforminga. Kunne nemndene — eventuelt i samarbeid med andre institusjonar — påvise dette med klare fakta, ville det venteleg vere lettare å få i stand eit fruktbart samarbeid med dei styremaktene som har ansvaret for lovspråket og administrasjonsspråket i det heile.